

*Васильченко О.О., ст. викладач,
Таврійський державний агротехнологічний університет,
Баєва О. І., к.е.н., доцент,
Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків)*

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***Анотація.** Показано практичне застосування методики оцінки використання ресурсного потенціалу в аграрній сфері, запропонованої кандидатом економічних наук, доцентом кафедри економічної теорії Таврійського державного агротехнологічного університету м. Мелітополь Запорізької області Кальченком Сергієм Володимировичем*

***Ключові слова:** ресурсний потенціал, групи сільгоспвиробників згідно критеріїв використання ресурсного потенціалу, етапи процесу ідентифікації сільськогосподарського підприємства, оптимізація системи оплати праці*

Різноманіття форм ведення господарської діяльності, яке характерне для вітчизняного аграрного підприємництва, в сучасних умовах вимагає нових підходів до оцінки перспектив функціонування різних організаційно-правових одиниць.

Метою дослідження є обґрунтування можливості застосування методики оцінки використання ресурсного потенціалу в аграрній сфері, запропоновану кандидатом економічних наук доцентом кафедри економічної теорії Таврійського державного агротехнологічного університету м. Мелітополь Запорізької області Кальченком С.В.

Науковець довів, що в процесі формування відповідного методичного забезпечення, спрямованого на об'єктивне оцінювання потенційних економічних можливостей суб'єктів аграрного підприємництва необхідно прийняти за основу наступні положення.

1. Різність цілей, завдань і способів використання ресурсної бази серед сільгоспвиробників.

Як відомо, продукція, що створюється в даному секторі, більшою мірою, ніж яка інша, може бути спожита виробником. У зв'язку з цим слід зазначити факт наявності цілої категорії господарств, де створена сільгосппродукція використовується з метою самозабезпечення.

Характер мотиваційної системи в даній категорії обумовлює порівняно високий рівень ручної праці і незначний відсоток товарної продукції [1].

В той же час в аграрному секторі успішно функціонують суб'єкти підприємницької діяльності в статусі юридичної особи, основною метою яких є максимізація отриманого прибутку. Проте, зважаючи на наявну диференціацію сільгоспвиробників, вони діляться на декілька груп.

Господарства 1 групи. Виробництво здійснюється членами сім'ї за відсутності або незначному залученні найманої праці. Створювана продукція використовується переважно для особистого вжитку, реалізації підлягають незначні надлишки. Специфіка використання ресурсного потенціалу визначає низький рівень застосування технічних засобів у виробничому процесі.

Господарства 2 групи. У виробничому процесі активно використовується наймана робоча сила, проте її доля складає близько 50 % від загального обсягу витраченої праці. Механізація зачіпає лише найбільш трудомісткі операції, вживання високих технологій мінімальне. Продукція створюється з метою подальшої реалізації і головною метою виробничої діяльності є здобуття прибутку.

Господарства 3 групи. Продукція призначена для купівлі-продажу з метою здобуття максимального прибутку. Наймана праця використовується активно, в обсязі, що перевищує 50 % від загальних витрат. Організація виробничого процесу передбачає забезпечення механізації і автоматизації [1].

2. Використання ресурсного потенціалу виходячи з принципів факторно-еволюційної концепції і формули “людина-природа-капітал”.

Схема “Людина-Природа-Капітал” являє собою модель, що об'єднує навколишнє середовище, яке постачає економічній системі незамінні ресурси, людину, що використовує ресурси відповідно до цілей, власних здібностей та існуючих техніко-технологічних можливостей, та продукт, що створений людиною, оцінений та визначений в майновій системі відносин [1].

Внаслідок вищевикладеного суб'єкти аграрного підприємництва кожної групи, володіючи власним набором цілей і форм використання ресурсного

потенціалу, можуть бути ідентифіковані і структуровані, виходячи із ступеня впливу того або іншого виду ресурсів на рівень економічної ефективності виробництва. Процес ідентифікації пропонується здійснювати в 3 етапи:

Етап I. Відбір і розрахунок динаміки показників, що відображають рівень ефективності використання природних, трудових ресурсів і знарядь праці.

Етап II. Визначення характеру взаємозалежності між відібраними показниками і вибір найбільш тісних зв'язків.

Етап III. Стратифікація суб'єктів аграрного підприємництва, виходячи з викладених вище критеріїв і системи класифікації [1].

Використовуючи вище наведену методику, нами було проаналізовано характер пріоритетності впливу різноманітних факторів виробництва на рівень економічної ефективності господарської діяльності ТОВ "Алоінс-Агро" Куйбишевського району Запорізької області.

З цією метою першочергово було проаналізовано динаміку показників, що відображають рівень ефективності використання трудових та матеріальних ресурсів на підприємстві (див. таблиці 1-2).

Дані таблиці 1 свідчать, що у 2011 р. одним працівником створено чистого доходу на суму 363,915 тис. грн., що у 4,19 рази більше ніж у 2007 р. За період, що аналізується, працемісткість 1 грн. продукції має загальну тенденцію до скорочення, що свідчить про незначну працемісткість виробництва на підприємстві. Відмічаємо також велику величину коефіцієнта використання річного фонду робочого часу – в середньому 0,78, що свідчить про доволі ефективне використання фонду робочого часу на підприємстві. Навантаження на одного працівника с.-г. угідь коливається в межах 50-70 га.

Таблиця 2 дає можливість зробити висновок, що на протязі 2007-2011 рр. вартість основних виробничих фондів майже не змінюється. Водночас кількість працівників на підприємстві зменшується на третину, тому спостерігається збільшення величини показника фондоозброєності праці у 1,7 рази.

Таблиця 1

**Показники ефективності використання трудових ресурсів
у ТОВ “Алоїнс-Агро” за 2007-2011 рр.**

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2007 р.
Середньорічна чисельність працівників, чол.	197	172	172	127	118	59,9
Витрати праці, тис. люд.-год.	340,4	257,3	271,1	223,5	169,3	49,7
Відпрацьовано люд.-днів на одного середньорічного працівника	216	187	197	220	205	94,9
Коефіцієнт використання річного фонду робочого часу	0,82	0,71	0,75	0,83	0,78	-
Навантаження на одного середньорічного працівника: с-г угідь – всього, га	50,46	52,35	52,34	71,76	68,87	-
у тому числі:						
ріллі, га	50,27	52,13	52,13	70,27	68,87	-
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	17119	22806	29239	32212	42942	у 2,51 рази
Продуктивність праці, тис. грн.	86,898	132,593	169,994	253,638	363,915	-
Працевісткість 1 грн. продукції, людино-годин	0,020	0,011	0,009	0,004	0,004	-

Таблиця 2

**Показники забезпеченості підприємства основними та оборотними фондами
та ефективність їх використання**

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2007 р.
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	13284	14221	14390	13523	13447	101,2
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	12430	16008	24699	28000	26684	у 2,14 рази
Середньорічна чисельність робітників, чол.	197	172	172	127	118	59,89
Вартість валової продукції, тис. грн.	14213	15712	24303	25579	29833	у 2,10 рази
Фондоозброєність праці, тис. грн./чол.	67,43	82,68	83,66	106,48	113,95	-
Фондовіддача	1,06	1,1	1,6	1,8	2,2	-
Фондомісткість	0,9	0,9	0,5	0,5	0,4	-
Виручка від реалізації, тис. грн.	15999	20493	27958	32053	42297	у 2,64 рази
Коефіцієнт оборотності	1,2	1,2	1,3	1,1	1,5	-
Тривалість обороту, днів	300	300	276	327	240	-

Проте поряд із незначним збільшенням вартості основних фондів величина вартості валової продукції збільшується у 2,10 рази. Тому величина фондівдачі зростає у 1,14 рази. Відмічаємо також зростання виручки від реалізації продукції у 2,64 рази та одночасне збільшення вартості оборотних фондів у 2,14 рази. За цих обставин коефіцієнт оборотності збільшується у 1,25 рази. Відповідно у 1,25 рази скорочується тривалість одного обороту оборотних засобів підприємства, що свідчить про прискорення темпів їх обороту та підвищення ефективності їх використання.

На другому етапі, використавши метод парної кореляції, нами розраховано тісноту зв'язків між розміром прибутку від реалізації продукції та деякими чинниками, що впливають на його величину, а саме: чисельністю робітників, витратами робочого часу, середньорічною вартістю основних виробничих фондів, середньорічною вартістю оборотних засобів.

На підставі розрахунків отримані наступні величини коефіцієнтів парної кореляції: детермінанта “чисельність робітників” – мінус 0,82, детермінанта “витрати робочого часу” – мінус 0,94, детермінанта “середньорічна вартість основних виробничих фондів” – 0,11, детермінанта “середньорічна вартість оборотних засобів” – 0,63. Отже, за розрахованими коефіцієнтами парної кореляції можна зробити висновок про сильний зв'язок між величиною прибутку та кількістю робітників, що займаються виробництвом продукції рослинництва. Доволі сильний зв'язок спостерігається між розміром прибутку та величиною використаного робочого часу. Сильний зв'язок також відмічаємо між розміром прибутку та середньорічною вартістю оборотних фондів підприємства. Дуже слабкий зв'язок має місце між розміром прибутку та середньорічною вартістю основних фондів.

На підставі величин коефіцієнтів парної кореляції нами, далі, були розраховані коефіцієнти детермінації, які показують, на скільки процентів результат залежить від фактору. Величини показників по кожному чиннику мають значення відповідно 67,24 %, 88,36 %, 1,21 % та 39,69 %. Отже, з'ясовано, що у більшій мірі величина прибутку від реалізації продукції

залежить від кількості витрачених витрат праці та в меншій мірі – від середньорічної вартості основних фондів підприємства.

Таким чином, за результатами аналізу можна розглядати ТОВ “Алоінс-Агро” як інноваційно-сприйнятливим.

Однак, на нашу думку, основним напрямком оптимізації діяльності підприємства є вдосконалення трудових відносин.

У якості способів розвитку даної сфери може бути запропонована оптимізація системи оплати праці як основного мотиваційного фактору, що стимулює продуктивність праці на сучасному етапі розвитку вітчизняного аграрного сектору.

Зокрема, можна впровадити систему заохочень та штрафних санкцій, виходячи із середньорічних показників продуктивності праці на підприємстві за останні п’ять років.

З метою посилення режиму контролю за збереженням майна підприємства можна вдаватися до практики “телефону довіри”, за яким співробітники підприємства на умовах суворої анонімності можуть сповіщати про факти завдання майнової шкоди. Даний спосіб не передбачає додаткових витрат, а у випадку підтвердження факту завдання майнової шкоди інформант на умовах повної анонімності отримує 25 % від вартості майна. Таким чином забезпечується підвищення рівня збереження основних і оборотних фондів, а також зниження обсягів втрат продукції, що виробляється.

Економічний ефект від застосування методики оцінки використання ресурсного потенціалу в аграрній сфері узагальнімо у таблиці 3, показники якої дають можливість побачити, що застосування запропонованої методики оцінки використання ресурсного потенціалу підприємства дозволить збільшити рівень його прибутковості на 15,3 %.

**Економічний ефект від застосування методики оцінки використання
ресурсного потенціалу підприємства**

Показники	2011 р.	Проект	Відхилення (+; -)
Урожайність , ц/га			
- зернові та зернобобові	36,93	40,62	3,91
- соняшник	32,33	35,56	3,23
- ріпак озимий	26,31	28,94	2,63
Площа зібрання, га			
- зернові та зернобобові	4577	4577	0
- соняшник	1834	1834	0
- ріпак озимий	388	388	0
Обсяг виробництва, ц			
- зернові та зернобобові	131311	185918	54607
- соняшник	59300	65217	5917
- ріпак озимий	10207	11229	1022
Рівень товарності, %			
- зернові та зернобобові	93,13	93,13	0,00
- соняшник	99,98	99,98	0,00
- ріпак озимий	98,53	98,53	0,00
Обсяг реалізації, ц			
- зернові та зернобобові	122296	173145	50849
- соняшник	59293	65204	5911
- ріпак озимий	10057	11064	1007
Ціна реалізації 1 ц, грн.			
- зернові та зернобобові	125,10	125,10	0,00
- соняшник	311,62	311,62	0,00
- ріпак озимий	400,22	400,22	0,00
Кількість робітників, чол.	118,00	118,00	0,00
Витрати праці, тис. люд.-год.	169,30	169,30	0,00
Коефіцієнт використання річного фонду робочого часу	0,78	0,78	0,00
Вартість валової продукції, тис. грн.	29739	32241	2502
Припадає валової продукції, грн. на			
- одного робітника	252025	273229	21204
- на одну людино-годину	176	190	14
Витрати на виробництво та реалізацію, тис. грн.	29794	29912	118
у тому числі:			
- заробітна плата із нарахуваннями	4767	4767	0
- премія	0	118	118
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	41668	46407	4739
у тому числі:			
- зернові та зернобобові	19166	21660	2494
- соняшник	18477	20319	11842
- ріпак озимий	4025	4428	403
Прибуток від реалізації, тис. грн.	11874	16495	4621
Рентабельність продукції, %	39,85	55,15	15,3

Список використаних джерел

1. Кальченко С. В. Методика оцінки використання ресурсного потенціалу в аграрній сфері. // Вестник Белорусской государственной сельськогосподарственной академии. – 2012. – № 1. С. 5-10.

2. Річні звіти ТОВ “Алоїнс-Агро” за 2007-2011 рр.

Summary. The method of assessment of resource potential in the agricultural sector, the proposed PhD, Associate Professor of Economics at the University of Taurian State Agrotechnological Kalchenko SV Nakuovtsem proved that the formation of appropriate methods of aimed at an objective assessment of the potential economic opportunities subjects objects agricultural enterprise should be taken as a basis for the following position: differing goals, objectives and methods of use of the resource base among farmers, the use of resource potential based on the principles of factorial and evolutionary concepts and formulas "man-nature-capital". It is shown that the subjects of agricultural enterprise, with its own set of goals and forms of resource potential can be identified and structured, based on the impact of a particular kind of resources at the level of economic efficiency. The authors analyzed efektyvnosi of resource potential of a typical farm south of Ukraine and reveals the nature of the relationship between tightness of the profit from sales of products and some factors that affect its value, namely, the number of workers, working time, the average cost of fixed assets, the average value of current assets. The analysis showed that the company "Aloins-Agro" Kuibyshev district of Zaporozhye region can be seen as innovative and receptive. However, the main focus of its operations optimization is to improve labor relations. As the ways of this sector can be offered Optimization wage system as the primary motivational factor that stimulates productivity in the current development of domestic agriculture. This ensures increased safety of fixed and current assets and decrease in loss of output produced. The authors concluded that the use of valuation techniques of resource potential of the company will significantly increase its level of profitability

УДК 631.155.2: 658.8

Гончарук Інна Вікторівна,
аспірантка¹

Вінницький національний аграрний університет

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА

Анотація. Розкрито інституційні аспекти фінансового забезпечення розвитку виробництва біопалива як визначального фактора ефективності й перспективного розвитку галузі в умовах національної економіки.

Ключові слова: біопаливо, аграрний сектор, фінансова сфера, аграрне підприємство

¹ Науковий керівник – Калетнік Григорій Миколайович, доктор економічних наук, професор, академік НААН